

Győri László

A háromágú csillag

A Mercedes háromágú csillaga azt jelenti, hogy a Mercedes, valójában a Daimler-Chrysler-Benz, járművei egyszerre három helyen járnak: földön, vízen, levegőben. Én eddig csak a földön jártam, de úgy hozta egyágú sorsom, hogy néhány hónapja Stuttgartban, a Mercedes városának igazgatóságán élek.

Az igazságtalan élet

Mercedes Múzeum, Stuttgart

Amerikába emigrált ember, egy házaspár fotóit vonultatták fel. Ők sem akárcik: a Life állandó munkatársai voltak, Einsteint és hasonló nagyságokat örökítették meg. Ismerős képre találtam. Egy majom didereg rémülten az óceán vízében, úgy, mintha a Föld utolsó élőlénye volna, már végleg egyedül van, és most nem tudja, mihez fogjon. A nagy magyar író mély gondolatait hallgassa megnyitó gyanánt, vagy ússzon át az egyetlen maradék szigetre?

Aztán két hétvégi napon úgynevezett cserebogár fesztivált rendeztek, mint ahogyan minden esztendő májusának első felében megteszik: a falusi búcsú meg a világpolgári találmányok egyesítése. Egyik részének azt a címet adták: A fényképek hosszú éjszakája. A hosszú éjszaka régi német találmány, a hosszú kések éjszakája után, íme, igazán ártatlanul egy másik hosszú éjszaka, A fényképek hosszú éjszakája. Minden kulturális helyszín késő éjszakáig nyitva állt a fényképek jegyében. A fotókhöz még egy tartalmat illesztettek, a migrációt, azzal a gondolattal, hogy Fellbach multikulturájú város, amely nyitott a világra, a nagyra törő főpolgármester szavaival. A „nyitott a világra”, a „nyitott valamire” úgy látszik, globális fordulat. A városi könyvtárban egy tucat bevándorló fényképét függesztették ki életrajzokkal együtt, egy magyar nőét is, egész este a legkülönbözőbb nemzetiségűek zenekarai, muzikusai léptek föl, egy spanyol asszony német verseit mondta el. Valóban, a városban nem lehet anélkül végigmenni, hogy ne találkozzunk léptenyomon afrikai négerekkel (nincs rájuk írva, kézen-közön értesültem róla, hogy ezek a feketék onnan vándoroltak ide), olaszokkal, spanyolokkal, indiaiakkal, arabokkal, törökökkel, kínaiakkal, többel, mint Budapesten. 1986 óta Pécs testvérvárosa, amit roppant komolyan vesznek, nagy megtiszteltetésnek tartják, mint általában minden német város, például Karlsruhe főterén bronzlap hirdeti a testvérvárosok nevét. Fellbach határában nemcsak a szokásos tábla áll, amely azt adja tudtunkra, hogy Fellbachba lépünk, egy másik is, egy jóval nagyobb, amely viszont azt mondja el mindenkinek, hogy Fellbachnak milyen testvérvárosai vannak. Egyetlenegynek van német neve is, Pécsnek: Fünfkirchen. Emiatt annyira kedves az öt templom városa az ittenieknek. Egész Nyugat-Németországból először Fellbach kötött egy magyarországi várossal, Péccsel, szövetséget, a régi világban, 1986-ban. Az akkori német kancellár segítségével hozta, a magyarok, a pécsiek is, a hatalom tulajdonosai is el szerették volna aldatni, s amikor végre beleegyeztek, egy cselédszobában akarták a megegyezést aláírni, a német kancellár díszterembe kényszerítette a szertartást. Az akkori polgármester mesélte el az utcán az asztaloknál üldögélő, iszogató fellbachiaknak egy mikrofon előtt, a húsz esztendő, a győzelem emléktől derűs arccal. Ezen a fesztiválon a városi múzeumban egy pécsi fotós képeit állították ki, a

Fellbachba a stuttgarti U-Bahn hozza-viszi az embereket, félóra, s már benn is vagyunk a Charlottenplatzon, a nagy sűrűsödési ponton, ahol három furat hálójába gabalyodik a tájékozatlan utas. Nem sok alkalmam volt eltévedni benne, én – feleséggel ellentétben – valóban egész nap Fellbachban élek, alig-alig látogatok be Baden-Württemberg büszke székhelyére. Amikor kiválasztottuk, arra vetettünk, falusias, meghitt, nyugodalmos kisvárosba költözünk, ahol megállt az idő. Ablakunkból szőlőhegyre látni, az utcákon traktorok gurulnak, a házak előtt becsülepénztáros krumpoli, alma, rebarbara, rózsa kínálja magát. Fellbach patriarchális, mégis ketyeg az óra. Negyvenezer lakosa van, gazdag, autarchikus ambíciókat ápol, füttyöl Stuttgartra, és olyan programokat szervez, úgy tesz, akár egy nagyváros. Szinte mindig történik valami.

Május legelején Robert Capa-kiállítást nyitottak meg, az ő képeivel együtt két Fellbachból a húszas évek végén

múzeum előtt pedig órák hosszat egy fiatal pécsi dzsesszegyüttes, a Téglagyári megálló játszott. És ezeket a helyeket, ezeket a műsorokat nemcsak rendezik, látogatják is. Eme itteniek minden alkalmat megragadnak, hogy összeüljenek valahol, miközben isszák a fellbachi bort, amit azért termelnek, hogy ezeken az alkalmakon a végére járjanak. Azonban Fellbachon kívül is van élet, ha nem is olyan élet. Stuttgartban van állítólag Németország legjobb operája, van színháza, vannak múzeumai, ahol például Moholy-Nagyot, meg persze modern tarkaságot/marhaságot is látni. Stuttgart hegyre föl, völgyre le, egész nagyvárosi és egész szűkös részei vannak, és együttvéve nagyszerűen megvan a maga svábságában, hiszen az ország legdúsgazdagabb tartományának a fővárosa. Nem a leggazdagabb, hanem a legdúsgazdagabb! A legtöbb a kereset, a legkisebb a munkanélküliség. Könnyű a Mercedes-Benz-cel, a Porschéval, a Siemens-szel és a többivel, amely mind-mind stuttgarti cég. Amikor sebbenért indultam a gyógyszerárba, akkor döbbsentem rá, hogy bencint kell majd mondanom. Benz/Benc igazán sokra vitte. A város legújabb és legszebb múzeuma a Mercedesé. Mint a Guggenheim, csigavonalban állítja ki az autókat, a legelsőktől a legutolsóig. A bejáratnál egy kitömött, négykerékű ló néz ránk szomorúan, amit Vilmos császár szavaival, sohasem fog fölvaltani az autó. Ha tudnék németül, még többet megismerhetnék Fellbach, Stuttgart, Tübingen, Freiburg, Marbach, egész Baden-Württemberg rejtelmeiből, de úgy van, hogy aki tud, azt otthon eszi a penész, aki meg nem, az Németországban düllesztkedik. Ilyen igazságtalan az élet, aminek én igen örülök, tetszik nekem ez az igazságtalanság.

A futball világbajnokság nagy homokórája

2006. június 4-én harminchat csapatot meg öt-hat mázsa labdát öntöttek be Németországba, amelyekre piskóta alakú ábrákat sütöttek, hogy előre tudassák a világgal, nem véres valóságról van szó, csak gyerekjáték az egész. Ebbe a monumentális homokórába szavakat nem zúdítottak bele, a szavak nem tartoztak a lényegéhez, amit azonban egy Zidane nevű francia nem tudott, és komolyan vette, amikor egy olasz hergelni kezdte, s felöklelte, vagy ahogy mondani szokták, lefejelte, amiből nagy botrányt kerekítettek, még Zidane-t okolták a végén, sopánkodtak, milyen csúnyán fejezte be futballkarrierjét. Ebbe a gigantikus homokórába a németek még könyveket is belehajigáltak, amelyeknek alul a vevők szatyraiban kellett volna véget érniük, a könyvesboltok külön kirakatokat rendeztek be a futballról szóló könyvekből, amelyeket egyenként és külön-külön mint hú magyar ember mind-mind megvizsgáltunk, ha feleségünk el nem rángatott előle, mert neki feltétlenül a város újabb meg újabb gyönyörűségeit kellett megcsodálnia. De amennyire bírónk, feleségünk, a játékot megengedte, megvizsgáltuk és megszemléltük a német kirakatok könyvajánlatait. Egyszer azt a szellemességet hallottuk, hogy a futball olyan sport, amelyet huszonketten játszanak, és mindig a németek győznek. Ez a mondat még annak a német házaspárnak is tetszett, amely egyetlen, bizony egyetlen mérkőzés sem nézett végig az egy hónap alatt. A németek számára ennek a hitnek a jegyében indult a világbajnokság. De hogy feledkezhetnének meg a VB előkészületeiről, a szertelen konzumőrületről, mely szerint minden, de minden a VB-t árulta: labdát, zászlót, trikót, a világ minden trikolorja vagy két vagy egy színe szerint, az egész emberiség felvonult előttünk, a VB-csapatok mind a harminchat színe, zászlaja; a stuttgarti platánfákon előbb jelentek meg a labdák, mint a levelek, s a dolog természete szerint a szurkolók is előbb, mint a csapatok a pályán. Heidelberget, ahol egy egész napot töltöttünk el a buli előtt, előzőnlötték a csapatok hazai, odahazai rajongói, a kikerics brazilok, a kockás horvátok, s ha valaki észrevett egy-egy ilyen seregletet, már össze is terelte őket egymással, maga is közéjük állt, mindenki összelelkezett mindenkivel, s készült a töméntelen mennyiségű fénykép. Eme utcai jelenetek után a stadionokban is megindult az élet, és ahogy a bon mot tartja, először két csapat közül valóban mindig a németek győztek.

A győzelmeket két helyszínen figyeltük: egyet, a legelsőt a stuttgarti nagy téren, amely különben sétatér, nagy füves térség, s erre a hónapra műanyaggal borították be, a műanyagot a fű túléli, ha meztelenül hagyták volna, aligha. (Egy hónap múlva az egész földet, az egész letiport pázsitot, mint az almás pitét a tepsiből, fölszelték, kimetelték, az új fűszőnyeg vastag tekerceit kicsavarták, s fölterítették a régi helyére.) A bejárat kapunál tetőtől talpig megmotosztak bennünket, az volt a belépti díj. Aztán mint a rómaiak, fekvé élveztük a lakomát. Hála Istennek, győztek a németek, örült a horvát, örült a brazil, örült az olasz, mindenki örült, csak az nem, akinek a csapata kikapott. Nemzetségét mindenki szabadon és végig bántatlanul hirdethette, azon még a sör sem ejtett sebet, sör pedig volt, mérték mindennütt, műanyag a földön, műanyag a kézben, így ivott a világnemzet. Még egy mérkőzésnek a perceit kísértük ezen a helyen, mégpedig éppen a német–olasz elődöntőt. Ugyanis az a fatális dolog történt, hogy erre az estére jegyünk volt a szomszéd operaházba a Pillangókisasszonyra. Az olyan vén marhák, mint mi, az operaházban édelegetek, miközben az erős, nem a művészet dekadenciáján csüggő fiatalság a német–olasz homokórát üvöltötte végig. A kerítéssel szigorúan lezárt legelőn az olyan vén marháknak, mint mi, az előadás végeztével már nem jutott hely, az örök nem könyörültek. A szomszéd üzletpalota lépcsőjén állva nyújtogattuk a nyakunkat, hol jobb, hol baloldalon nyílt tér arra, hogy néha-néha lássuk is a labda útját. Kitarítottunk, a hosszabbítás utolsó perceiben látni véltük, mintha gólt kaptak volna a németek. A tömeg lezuhant, elnémult, beleszakadt a némaságba, erről meg is bizonyosodtunk a gól felől.

Mostanában német vizet iszunk, német ételt eszünk, német levegőt szívunk, stuttgartit, fellbachit, tehát kellemes rokonszenvvel kísértük a hazaiak rugdalózásait. Az olasz gólon úgy elhűltünk mi is, hogy nemcsak elnémultunk, s keserű ürességet, nagy csalódást éreztünk, hanem – hiszen vége a világnak – el is indultunk a metró felé, feleségünket türelmetlenül a sorsára hagytuk, távolból integettünk neki, de ő még mindig kitarzott. A tömeg még egyszer felhördült, hiába, nem elég egyszer felhördülni. Csak később tudtuk meg, feleségünk hiába mersztette a szemét, nem vette észre, hogy a németek a végső pillanatokban beszédtek még egy gólt. Úristen, mi lesz itt?! Iszkoltunk volna, a tömeg azonban utolért bennünket. A zászlókat még a szél sem lobogtatta, a németek szomorúan csüngtek a zászlók nyelén. Szomorúan, de férfiasan. Nem tört ki a nemzeti gyász, nem szaggatták le a csillagot az égről, nem hajigáltak sörösüvegeket, békésen várták, hogy befusson a metró. A tárgyilagos tömeg beszállt a szerelvénybe. Akinek jutott hely, leült, akinek nem, egymásnak helyet szorítva álldogált. Egyszer csak felemelkedett egy zászló, a kocsí mennyezetéig kúszott, s egy hang – irtózatosan hamisan – rázendített: – Deutschland, Deutschland! – Két nem egyforma hang egymás után, két hang, de már dallam, ha falsul is. A körülötte állók csatlakoztak hozzá, s amíg az a társaság a metróban volt, újra meg újra felhangzott a Deutschland, Deutschland.

A mérkőzések nagy részét azonban külön erre a célra vásárolt televízió, otthon néztük végig. Nem mindig Németország játszott, a futball mégsem olyan sport, hogy huszonketten vívják, és mindig Németország győz, akadt olyan mérkőzés is, amelyet afrikaiak, ázsiaiak, amerikaiak, ausztrálok játszottak, csakugyan mind a négy világrész benne volt a nagy homokórában. Aki nem nézte volna a meccseket – mint szomszédjaink – a végén az is biztosan megtudta, hogy ma este a németek játszottak, és ma este a németek győztek: az utcán felvonultak az autók, nyomták a kürtöt, harsogott a kisváros, Fellbach. Két órán át. Amikor Stuttgartban harmadik lett Németország, két és fél órán át. Úgy örjögtek, mintha ők nyerték volna meg a világbajnokságot. Németország örömeiben eleinte Németország nem német emberei is részt vettek, lengették a zöld-fehér-piros, a kockás, az argentinkék lobogót, ugráltak, hogy győztünk. Az olasz győzelem idején, amikor lejárt a gigantikus homokóra, csak a zöld-fehér-piros zászlók jelentek meg az utcán a kocsikon, de főleg hangok, örömrivalgások. Utcánkban is elszabadult a pokol, a kis tini lányok visítottak a leghangosabban, a kis nemi ébredők: – Italien! Italien! A hang olasz, a szó már német. Vékony, egyszál tűzijáték-szikrasorok röptültek a levegőbe, megvilágították a nagy-nagy homokórát, amelyben akkor pörgött le az utolsó labda, s beleolvadt a fekete mindenségbe.

Ínséges idők

Ha új házat építesz, az első évben add ki ellenségeidnek, a második évben barátaidnak, a harmadik évben már te is beköltözhetsz – tartja a német szólás-mondás. Minden héten újabb meg újabb mesterek csöngetnek föl a kaputelefonon, már látom rajtuk, hogy ismét beavatkoznak a lakás életébe: az ablakhoz járulnak, amely gombnyomásra nyílik, a klímaberendezéshez, amely távirányítóval működik, a teraszra vonulnak, kifúrják a betonoszlopot, futónövény-tartó sodronyt szerelnek rá, egész nap festik a terasz rúdrait, vaslapjait. Nem elég, csönget a postás, csomagot hoz a földszintieknek, elektromos készüléken kell aláírnom, hogy átvettem tőle. Ha valamit nem értek, mérgesen legyint, köszönés nélkül elfut, mintha legközelebb nem szorulna rám ismét a németadta.

Stuttgartban évente kétszer nagy bolhapiac van, az egyik tavasszal, a másik ősszel. A tavaszi éppen most vasárnap volt. Négy órába telt, amíg egyszer úgy-ahogy körbejártuk az egészet. Ahogy mondani szokták: csak akasztott embert nem lehet kapni. Mi néhány régi metszetet vettünk, nem nagy értékek, csak hogy a lakást egy kicsit lakályosabbá tegyük, ne a csupasz falat lássuk magunk körül, néhány cserépedényt, és végül egy száz vagy még több esztendő nagyon szép kis ikont négy szenttel, a tábla hátulján orosz felirat, talán a második világháborúban orozta el egy német katona. Valószínűleg vásári holmi, nekünk azonban tetszik. Kis dolgok vesznek bennünket körül, de otthonosan melegítenek.

El-Immegyek bevásárolni, megírok egy-egy levelet, este sétálunk egyet a szőlőhegyen, ahol mindenfelé aszfaltos út visz, a szőlő is már majdnem betonon terem. Ahogy visz az út a tábla mentén, a szélére végestelen végig borról, szőlőről szóló bibliai idézetek vannak fölfestve, lelkiismeretesen feltüntetve, mind-mind melyik verséből való a Bibliának. Sétál az ember és olvassa az Úr szavát. És közben új szavakat tanul. A der Stock bot, pálca, tő, szőlőtőke, de banki tőke is odafönt a szőlőhegyen. Az almásokat, a rebarbaratáblákat, a krumpli-, a ruccolaföldeket nem tartják ilyen nagy becsben, azoknak nem jár ki a Biblia. Az is igaz, sem a rebarbara, sem a krumpli nincs benne a Szentírásban. De a svábok nyelvében igen! Valaha. Szomszédaink révén lettem ilyen nagy tudós. A férfi egy ifjúsági házban dolgozik Stuttgartban, szociálpedagógus, a feleség szintén az volt, a fiatalokkal foglalkozott, amíg – saját nyílt szava szerint – sokkot nem kapott, és pályát nem változtatott, beállt pincérnőnek, s most is felszolgáló, méghozzá jó kedvvel, de közben írt egy nagyon szép szakácskönyvet is a hagyományos sváb ételekről. Sekélyes német tudással átt is futottam rögtön, és kiválasztottam belőle egy igen-igen ó receptet. Menj ki az erdőbe, szól a recipe, szedj makkot, őrdől

meg, fél liter tejet futtass föl élesztővel, add hozzá a makk lisztjét, gyúrd össze, sodord ki fél ujj vastagra, süsd ki fél parázson, tálald forróan, adj hozzá pitypangsalátát. El is határoztam, ínséges sváb leszek ősszel.

A kiterített magasság

A padlásszoba részint ferde, részint egyenes ablakaiból a háztetők rengetegeire látni, a sok cserépfedél szinte összeolvad, mint a felhőzet a repülőgép alatt, de a padlásszoba nemcsak a háztetőkkel úszik egy szinten, egy magasságban, hanem a kitergetett ruhákkal is: szemközt, az utca túloldalán s valamivel arrébb kötelekre aggatott fehérneműk, lepedők dagadnak a fényben, együtt repül benne a mi padlásszobánk, a kéményekkel, villanydrótokat tartó keresztvasakkal megtűzdelt sok tető, amíg el nem tűnik a hetek óta készülődő őszi esőben az egész. A szemközti ház tetőteraszán száradó ruháknak nem árt, átlátszó, sárga műanyagpléd védi őket. Alig van nap, hogy ne jelenjen meg új meg új adag a köteleken. Sokáig nem tudtam, ki az a Mosó Masa, amíg egyszer végre csak megláttam, egy fiatal nő hajladozik, csíp-teti föl a szálakra a tarka sokadalmat. Megvagy – és attól fogva figyelni kezdtem, egy héten hányszor lép ki a teraszra. Általában háromszor, s ha üres volt a szárítókötél, már aggódtam érte, csak nincs valami baj, néhány óra múlva azonban ismét megteltek a zsinórok, s hála Istennek, újra megnyugodtam. A héten azonban tragédia ért, amely azonban összefüggésben áll egy olyan jelenséggel, amelyről külön bekezdésben illik majd írnom. Mosó Masa valóban egyedül álló fenomén, az a másik nő, aki tőlünk körülbelül ötven méterre szokott úgyszintén az utca túloldalán teregetni a magasban, föl sem ér vele, de azért ő is figyelemre méltó. A terasz befelé, az udvarra néz, drótháló szegélyezi, s nem lehet tisztán kivenni, mire vannak fölerősítve a zöld huzalok, amelyekre fölkerülnek a ruhák felhődarabjai. S van egy nagy különbség a két szárító tér között: Mosó Masa bármikor teregethet, a másik csak szép időben, a terasz ugyanis szabad ég alatt áll, nincs fedél fölötte, ezen kívül az a nő (mert annak a terasznak a teregetője is nő volt, amint nagy sokára el tudtam csípni), az a nő ellenben lusta egy teremtés lehetett, mert egy héten legföljebb csak egyszer tömte nekem tele a drótokat, arrafelé kénytelen voltam tetőkkel beérni, monoton cserépsorokkal, egyenes gerincekkel, köteg villanyhuzalokkal a levegőben.

Naponta legalább egyszer kimozdultam otthonról. Tiszta utcákon suhantam végig, mert a tiszta utcákon már nem is gyalogol, hanem egyenesen suhan a járókelő. Az utcákon alig van elszórva bármi hulladék, egy összegyűrt papírzacskó, egy műanyag flakon, néha-néha egy-egy mutatóban, hogy itt is emberek élnek, a legtöbb szemét apró, csikk, cigarettavég, az viszont elég sok, arra nem ügyelnek, szerteszét hajigálják, sőt ha kiürül a doboz, még annak is az a sorsa, a doboz mind kemény kartonból van, még össze sem gyúrik, úgy vágják bele a sövénybe, a házfal tövébe, nem veszik a fáradságot, hogy a nagy terhet elcipeljék az első szemetesig. Nagyobb hulladékot viszont alig-alig látni. A tisztaság csak nekünk olyan gond, hogy országot, várost aszerint osztályozunk, tiszta vagy nem tiszta, itt a tisztaságon már túl vannak. Nem is beszélnek róla, legföljebb akkor, ha sztrájkolnak a szemétszállító munkások, mint ahogy az idén tavaszal be is következett, s tarkabelű nejlonszákokkal volt tele az egész város.

A városi múzeum előtt egyszer a fának döntve, s a fa köré rendben a földre igazítva különböző bútorrészeket láttam fölhalmozva: ép fiókokat, ép deszkaszálakat, pozdorjalapokat, amelyekből ugyan már nem állna össze ismét egyetlen egész íróasztal sem, de a magam fajta magyar nem rakná ki őket az utcára, jó lesz még valamire. Szinte már nyúltam közéjük, láttam, hogy melyikből mit lehetne elkészíteni, amikor a civilizált ember visszatartott, egy sóvár pillantást vettem még a kincsekre, aztán megkönnyebbülve, hogy sikerült elszakítanom magam a látványtól, úgy mentem én is tovább, olyan egyszerűen, olyan közönyösen, akár a többi járókelő. Máskor a Grabenstrassén szekrényt, széket láttam, amelyeknek minden ajtajuk, minden lábuk megvolt, épek, tiszták, s egy felirat azt mondta, vigyétek. Amint kisütöttem. S nem kétszer, nem háromszor hasonló lomtalanítás szemtanúja voltam, nyilván új bútort vásároltak, a régit kiűzték a paradicsomból. Nem is csodálkoztam már, amikor múlt vasárnap a szemközti ház előtt ugyanilyen kirakodó vásár fogadott. A szétszedett bútorokat szinte már szemügyre sem vettem, egy kitett holmi azonban csak megállított. Tulajdonképpen oktalanul, máskor is láttam már olyasmit, amire föl vontam a szemöldököm, például televíziót, ami talán még működik is. A holmi egy monitor volt. A számítógép a gyöngém, nem csoda, hogy egy pillanatra megfordult a fejemben: fölkapom, hazaviszem, legalább tizenöt colos, egy új számítógéprendszer kezdetének ez is megteszi. Amikor a sétából visszaértünk, egy kis teherautó állt a ház előtt, hurcolkodtak. Nagy csalódással vettem tudomásul, hogy az én monitoromat nem kitették, hanem költöztetik, ha akarná, még akkor sem lehetne az enyém. A számítógép elé ültem, amely a padlásszobában van, innen éppen Mosó Masa teraszára látok. Nemhogy friss ruha nem lógott rajta, még szárítókötél sem vonalazta be, eltűnt a jól ismert kötél sor, üresség, árság ásított rám. Nem lesznek új ruhafelhők az égen, többet nem lép ki a padlásajtón a szorgalom. Hiába lesek ki az ablakon, nem látom többet, nem tudok rajta kedvesen gúnyolódni, elveszítettem egy biztos, meleg, otthonos pontot egy idegen kisvárosban, ahol én nem voltam az senkinek.